

Grafiek als passie

ANTON STAARTJES

Van 12 januari tot 8 maart 2020 hield Galerie De Ploegh voor de 37ste keer een grafiekmanifestatie. Naast verschillende grafische technieken waren er op de tentoonstelling ook multiples en foto's te zien. Voor het kunstenaarsgesprek waren twee grafici, Elsbeth Cochius en Jan Baas, uitgenodigd. Frits Nolte leidde het gesprek.

#113

De onderwerpen van de linoleumsneden die Elsbeth Cochius (1951) op de expositie laat zien, zijn ontleend aan de natuur: vogels en een (bos)landschap. Grafiek is haar passie: in een oude school in haar woonplaats Enschede heeft ze twee lokalen ingericht voor respectievelijk zeefdruk en linoleumsneden. 'Het is een werkplek waar ook collega-kunstenaars kunnen werken', vertelt Cochius over haar atelier. 'Lange tijd was er in Enschede een Grafisch Atelier. Door allerlei omstandigheden moest het sluiten. Ik kon hun zeefdrukinstallatie overnemen zodat collega's nu bij mij kunnen komen zeefdrukken.' 'Waar gaat je hart naar uit? Zeefdrukken of linoleumsneden?' vraagt Frits Nolte haar. Cochius: 'Zeefdrukken maak ik in

andere ingeënte linoleumplaat onder te leggen, kan ik meterslange drukken maken. Naast grote drukken maak ik natuurlijk ook kleinere prenten zoals op de expositie te zien zijn.'

ZELFMOORDTECHNIEK

'Ik zie jouw belangstelling voor de natuur in je werk terug', merkt Nolte op. 'Er zijn veel natuurgebieden met water en veen in de omgeving van Enschede', vertelt Cochius over haar interesse. 'De natuur inspireert me, ik wandel er graag. Schetsen maak ik nooit, ik onthoud alles wat ik zie om later in de lino'sneden te verwerken. Het wordt echter nooit een exacte weergave van de realiteit. Ik maak mijn eigen interpretatie.'

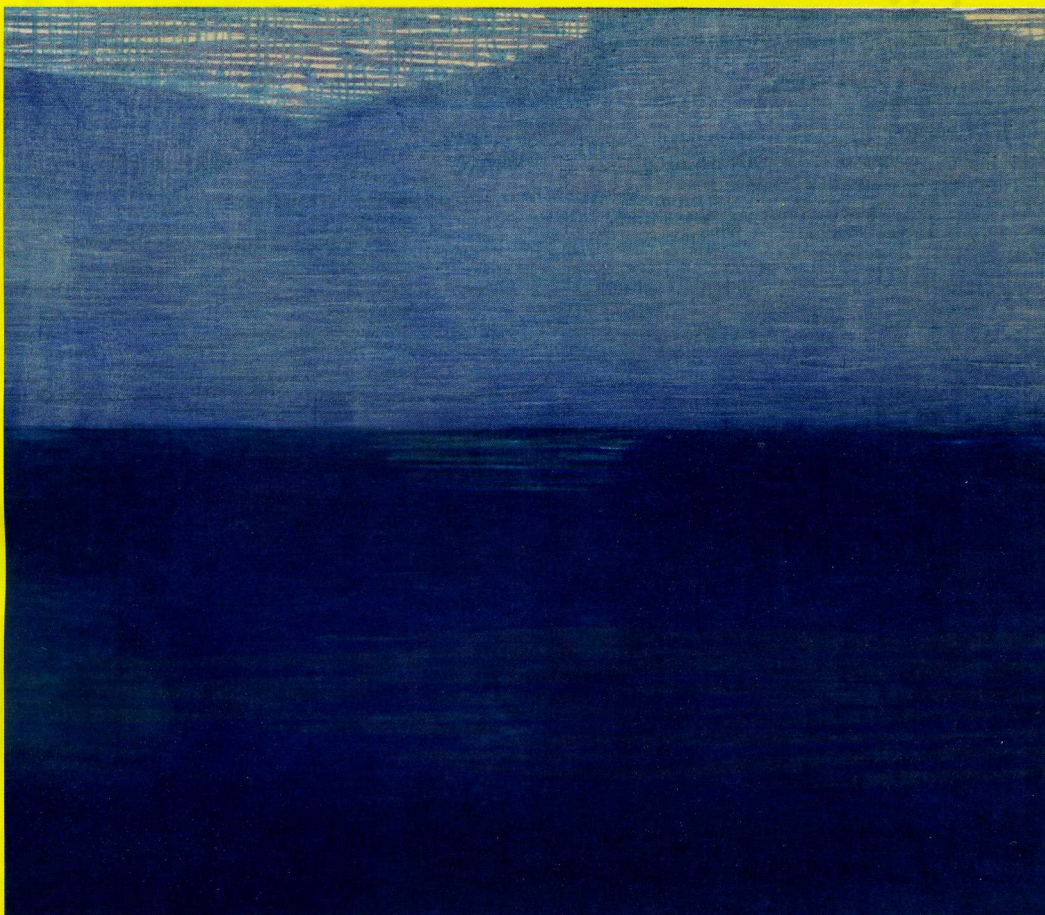
Elsbeth Cochius: De natuur inspireert me

Ik begin direct te schetsen op het linoleum. Dat is 'gewoon' linoleum dat ik bij winkels voor vloerbedekking koop. Er zijn twee manieren van drukken: je kunt met meerdere platen werken en de kleuren over elkaar heen drukken. Daarnaast is er de 'reductietechniek',

hoofdzakelijk voor praktische zaken zoals het afdrukken van verpakkingen. Ook gebruik ik de druktechniek soms om er illustraties mee te drukken. Het liefst maak ik groot formaat lino's. Ik begon met het maken van lino'sneden op een artelpers, een kleine pers met een beperkt formaat. Om grotere formaten te drukken maakte ik wel eens vierluiken, maar dat beviel niet echt. Ik wilde zo graag grotere drukken maken dat ik een houtbewerkingsbedrijf vroeg om een linoleumsnede op hun pers af te drukken. Grote persen voor linoleum- en houtsneden bestaan domweg niet. Gelukkig is mijn echtgenoot – ook beeldend kunstenaar – erg handig. Hij laste zelf een pers met een grote rol en plaat voor me, waarmee ik 120 centimeter bij 250 centimeter kan drukken. De pers biedt me ook de mogelijkheid om 'van de rol' te drukken. Afdrukmedia voor lino's, zoals het rijstpapier dat ik graag gebruik, worden niet alleen in vellen, maar ook als rollen geleverd. Door de rol op de pers door te laten lopen en er steeds een

ook wel de 'zelfmoordtechniek' genoemd. Hierbij is er maar één plaat om drukken mee te maken. Je begint met uitsnijden: wat je uitsnijdt wordt op het papier wit; wat je laat staan krijgt de kleur van de gebruikte drukinkt. Nadat er een oplage gedrukt is, kunnen er in de plaat delen worden weggesneden. Op het papier houden die delen de kleur van de eerste drukgang, andere delen van de prent krijgen de kleur van de gebruikte drukinkt of – bij een transparante inktsoort – een mengkleur. Door steeds meer delen in de drukplaat weg te snijden en de plaat na te zijn ingeënt weer af te drukken, maak je de uiteindelijke voorstelling. De bizarre bijnaam 'zelfmoordtechniek' is niet voor niets: als er iets mis gaat, kun je niet meer terug.'

Foto's

1 Elsbeth Cochijs, Bontbeplevieren, 2019, Linosnede, 35 x 45 cm.

2 Jan Baas, Zonder titel, 2019, Kleurenhoutsnede, 20 x 24 cm

Online

> elsbethcochijs.com

> janbaas.nl

> fritsnolte.nl

> deploegh.nl

Jan Baas: Eigenlijk ben ik 'schilder-graficus'

'De polder was er voor mij altijd', vertelt Jan Baas (1960) over zijn achtergrond en voortdurende bron van inspiratie: het West-Friese polderlandschap. Zijn passie is – net als die van Elsbeth Cochijs – grafiek. Baas: 'Op de Rietveldacademie waren er na het basisjaar diverse studierichtingen zoals beeldhouwen, schilderen of grafiek mogelijk. Omdat ik alles tweedimensionaal oplos, viel beeldhouwen direct af. Schilderen deed ik onder andere bij Herman Gordijn die een uitstekende leraar was. Echter, pas toen ik achter een lithopers stond wist ik: dit is het! In 1983 studeerde ik met grafiek af en in datzelfde jaar ging ik bij het Grafisch Collectief Thoets in Amsterdam werken. Dat is een werkplaats voor grafici met een grote drukkerij en ateliers. Ik werk er nu al 37 jaar.

De lithografie heeft me altijd beziggehouden. Naast het maken van grafiek bleef ik ook schilderen. Het had echter voor mij niet zo'n prioriteit als het maken van grafiek. Toen ik in 1987 de Titia Buning-Bongers prijs kreeg voor mijn schilderwerk zette dit me aan het denken. Ik realiseerde me dat ik 'schilder-graficus' ben; schilderen is voor mij eigenlijk net zo

belangrijk als de lithografie. Schilderen is de basis, het middel dat ik nodig heb om tot mijn uitingen in de grafiek te komen.' 'Hoe maak je nu je grafiek, begin je net als een schilder met voorstudies?' vraagt Frits Nolte.

'Ik werk met kleine schetsboekjes waarin ik kan tekenen en aquarelleren', legt Baas uit. 'Zo kan ik nadenken over vorm, compositie en kleur. Schetsjes – soms zijn het alleen maar krabbels in de kantlijn – zijn voor mij aanleiding om er verder mee te gaan. Afhankelijk van hoe het me inspireert, kan ik er naar mijn schildersezel of naar de drukkerij mee gaan.'

VISUELE IMPULS

De onderwerpen voor zijn grafiek en schilderwerk ontstaan vanuit een 'visuele impuls'. Baas: 'Ik kwam die term tegen in een interview met Herman Gordijn. Wat hij erover zei, herkende ik. Als je aan het werk bent, komt zo'n visuele impuls opeens bovendrijven. Dat geeft dan het bestaansrecht aan het schilderij of de prent waar je mee bezig bent. Veel van mijn onderwerpen zijn landschappen zoals ik in Mali, de Noorse fjorden en het Noord-Hollandse polderlandschap aantrof.'

Nolte: 'Wat je hier op de expositie laat zien, zijn houtsneden, geen litho's.'

'De stenen zijn zwaar en dat kostte me mijn rug', vertelt Baas hierover. 'Fysiek is het me nauwelijks nog mogelijk om litho's te maken. Etsen is geen techniek voor mij. Bij het werken met hout merkte ik dat ik de nevenstructuur van hout goed in mijn werk kan gebruiken. Die structuren zijn heel schilderachtig; er ging een wereld voor me open.'

De houtsnede van het blauwe landschap die op de expositie hangt, drukte ik met vier platen. Vaak snijd ik van de houtplaat maar kleine stukjes weg zodat er veel inkt op het papier komt. Ik laat de inkt niet eerst drogen maar druk – in de natte inkt – de platen achter elkaar af. Ook druk ik niet-ingeïnkte platen mee. Als er geen inkt op een plaat zit, maar wel een structuur, dan neemt die structuur wat inkt van het papier mee. Aan de onderkant van de houtsnede is dat duidelijk te zien: er is een zachte, bijna schilderachtige structuur ontstaan.' ●